

УДК 355.31

О.Л. Харитонов

Військовий інститут Одеського національного політехнічного університету, Одеса

БОЙОВЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ПОВІТРЯНОГО НАПАДУ В ОСТАННІХ ЛОКАЛЬНИХ ВІЙНАХ І ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТАХ, ЙОГО ВПЛИВ НА СКЛАД, СТАН УГРУПОВАНЬ ППО ЗС УКРАЇНИ МИРНОГО ЧАСУ

В роботі проведено аналіз стану, ступенів бойової готовності засобів повітряного нападу ЗС провідних держав світу та поглядів на їх бойове застосування, їх вплив на склад, стан і терміни бойової готовності угруповань ППО ЗС України мирного часу. Проведено аналіз бойового застосування засобів повітряного нападу збройних сил провідних держав світу у війнах і локальних конфліктах останнього часу. Цей аналіз показує, що вони постійно вдосконалюються. Збройна боротьба між засобами повітряного нападу і засобами ППО постійно триває і переможцем у цієї боротьби буде тій, хто найбільш повно врахує переваги, недоліки та досягнення супротивника. Тому, при створенні і розгортанні угруповань ППО мирного часу обов'язково повинні бути враховані всі ці фактори.

Ключові слова: стан, ступінь, бойова готовність, засоби повітряного нападу, угруповання ППО, бойове застосування, локальний конфлікт, війна, загроза, терористичний акт, агресія, збройні сили, безпека, протидія.

Вступ

Сучасна воєнно-політична обстановка у країнах Центральної і Східної Європи характеризується відносною стабільністю, але, нажаль, не зупиняються локальні війни та конфлікти. Передбачаючи відмову від війни як засобу вирішення міжнародних протиріч, система міжнародної безпеки, що існує в Європі, надає пріоритет вирішенню міжнародних протиріч політичними методами. Створюються реальні можливості для подальшого поглиблення позитивних змін за рахунок скорочення стратегічних наступальних і звичайних озброєнь а також збройних сил у Європі в цілому.

Позитивні зміни у воєнно-політичної обстановці в Європі і біля кордонів України ще не створили умов для повної гарантії воєнної безпеки держави. Джерела потенційних воєнних загроз для України у Європі остаточно не усунені. Вони обумовлені, головним чином, нестійкістю воєнно-політичної ситуації в окремих регіонах та відносно високим рівнем воєнної могутності деяких країн та їхніх коаліцій. Нажаль, сьогодні не усунено остаточно загроза здійснення терористичних актів. Тому в державі в мирний час повинні бути створені і розгорнути угруповання ППО з завданнями [1]:

припинення протиправних дій повітряних суден у повітряному просторі України, якщо вони використовуються з метою здійснення терористичного акту в мирний час;

припинення порушення державного кордону України повітряними суднами збройних формувань інших держав в мирний час;

відбиття ударів засобів повітряного нападу

(ЗПН) по важливих державних об'єктах, безпосереднє прикриття яких здійснюється черговими силами;

примушення до посадки захоплених (вкрадених) повітряних суден;

відсіч можливій збройній агресії проти України, забезпечення недоторканності повітряного простору України, запобігання терористичним актам;

відбиття ударів ЗПН по важливих державних об'єктах та військах з початком збройної агресії проти України.

Факторами, що впливають на склад і стан угруповань ППО ЗС України мирного часу, є стан, ступені бойової готовності існуючих та знову створених авіаційних угруповань у Європі, варіанти розв'язування можливої агресії і час на її підготовку, способи і форми ведення бойових дій ЗПН, а також перспективи і тенденції розвитку авіації і її бойового застосування в локальних війнах і конфліктах останнього часу.

Тому, метою статті являється аналіз бойового застосування засобів повітряного нападу в останніх локальних війнах і військових конфліктах, його вплив на склад, стан угруповань ППО ЗС України мирного часу

Основна частина

Аналіз ступенів бойової готовності ВПС ЗС провідних держав показує, що система приведення у вищі ступені бойової готовності, порядок нарощування угруповань ВПС не перетерпіли істотних змін за останнє десятиліття, основним варіантом підготовки до проведення масованих авіаційних ударів (проведення повітряної наступальної операції коалі-

цією держав), імовірно, буде варіант повномасштабного розгортання і підготовки угруповань ВПС у термін від 10 до 30 діб [2, 3].

Доцільно провести аналіз ступенів бойової готовності ВПС ЗС провідних держав, котрі мають і будуть мати загальні характерні особливості у своїй структурі та бойовому застосуванню.

Для організації і управління переведенням ЗС із мирного на воєнний стан в НАТО, ЗС провідних держав світу, існує система тривоги. Існуюча система тривоги обумовлена змінами воєнно-політичної обстановки в Європі та визначенням керівництвом блоку факту відсутності прямої військової протидії на Європейському континенті. Вона є основним документом, що регламентує запровадження в дію всіх національних і коаліційних планів переведення ЗС блоку з мирного на воєнний стан.

В останній час змінилися погляди на стан і утримування авіації в мирний час, порядок нарощування її бойового складу за ступенями бойової готовності, на терміни підготовки повітряно-наступальних операцій.

В мирний час чергові сили ВПС ЗС держав НАТО (крім носіїв ядерної зброї) складають: від винищувальної авіації ППО – 10% від всього бойового складу винищувальної авіації ППО зі строком готовності до вильоту 10 хвилин, від тактичної авіації – 10% від всього бойового складу тактичної авіації зі строком готовності до вильоту 15 хвилин. Вся авіація знаходиться на аеродромах базування.

При введенні бойової готовності за 30 діб до початку бойових дій чергові сили складають: - від винищувальної авіації ППО – 20...50% зі строком готовності до вильоту 10 хвилин, від тактичної авіації – 10...50% зі строком готовності до вильоту 15 хвилин. Початок розосередження літаків.

При введенні бойової готовності за 2 доби до початку бойових дій бойовий склад ВПС становить: від винищувальної авіації ППО – 75%, від тактичної авіації – 100%. Завершено розосередження літаків.

Аналіз термінів підготовки повітряно-наступальних операцій останнього часу і досвіду застосування авіації явно показує на стійкі тенденції збільшення часу на підготовку операцій, що повинне, у свою чергу, адекватно вплинути і на ступені бойової готовності протидіючих угруповань ППО, їхній склад і стан. Тому і виникла необхідність ретельного аналізу ступенів бойової готовності, процесу приведення угруповань авіації в бойову готовність у сучасних умовах.

Переведення ЗС із мирного на воєнний стан полягає в приведенні військ та сил, органів управління в стан повної бойової готовності з проведенням відмобілізування, а для ЗС країн-членів блоку НАТО – і наступною передачею їх в оперативне

підпорядкування командуванню блоку.

Збройні сили, або їх частина, переводяться з мирного на воєнний стан, як правило, в умовах загострення міжнародної обстановки і наявності загрозового періоду.

Загрозовий період – це відрізок часу, що звичайно передуює початку війни або конфлікту (агресії) і використовується для підвищення боєздатності ЗС, їх стратегічного розгортання і переведення економіки на воєнний стан.

Тривалість підвищеної напруженості, як і створених кризових ситуацій, може складати від одного до декількох місяців, а в разі різкого загострення обстановки й загрозового періоду – від 5 до 25 і більш діб [4, 5]. По досвіду навчань, локальних війн і конфліктів в загрозовий період ЗС провідних держав переводяться з мирного на воєнний стан по наступних варіантах [6, 7].

Раптове переведення у повну бойову готовність (від однієї години до 4 діб) здійснюється при підготовці до раптового розв'язання війни угрупованнями мирного часу. Це варіант вимушеного переведення ЗС в стан війни.

Прискорене переведення (до 10 діб) застосовується при підготовці до розв'язання війни угрупованнями мирного часу після їх часткового посилення, що забезпечує створення до початку воєнних дій сильного першого оперативного ешелону. Оперативні і стратегічні резерви будуть розгортатися, як що це необхідно, вже в ході війни або конфлікту.

Повномасштабне переведення (до 30 діб і більш) планується здійснювати при підготовці до розв'язання війни після завершення стратегічного розгортання ЗС (або їх частини), при цьому забезпечується завчасне створення ударних угруповань (можливо багатонаціональних угруповань) військ першого оперативного ешелону, при необхідності розгортання оперативних і стратегічних резервів.

Найбільш імовірним варіантом переведення, за певних умов, може стати прискорений, при якому забезпечується оптимальне співвідношення сили удару і раптовості. Однак, досвід останніх локальних війн і конфліктів показує, що підготовка до ведення бойових дій коаліційними угрупованнями велася від одного до декількох місяців, причому вона здійснювалася майже відкрито (підготовка і розгортання ударних авіаційних угруповань в операції «Союзна сила» здійснювалися на протязі 9 місяців, в операції «Ліс в пустелі» – одного місяця, операції «Буря в пустелі» – 5 місяців [4, 5]).

Аналіз сучасної воєнно-політичної обстановки показує, що в останні роки відповідно до положень Концепції «обмеженої присутності» у відношенні ОЗС НАТО в Європі найбільш можливим стає варіант розв'язання війни після повномасштабного стра-

тегічного розгортання ЗС, або їхньої частини (до 30 діб і більше). У цьому випадку цілком утрачається фактор стратегічної раптовості.

Аналіз спрямованості воєнних реформ, цільового призначення ЗС, важливості розв'язуваних завдань, бойових можливостей озброєння свідчить, що одним з основних видів ЗС провідних держав є ВПС [7].

По поглядах багатьох воєнних фахівців провідних держав, а також відповідно до концепції «Доктрина авіаційного стримування», яка прийнята в США, у сучасних умовах і в майбутньому при веденні бойових дій авіація повинна грати більш значну роль і застосовуватися як основний і рішучий засіб нанесення поразки противнику, особливо на початковому етапі збройного конфлікту.

Авіація здатна зупинити і зірвати наступ противника протягом приблизно двох тижнів, а наступний контрнаступ наземних військ (якщо необхідність у ньому узагалі виникне) буде носити характер лише «зачищення місцевості», оскільки усі основні задачі по розгрому противника будуть вирішені авіацією на початковому етапі – етапі «стримування».

Прикладом цього є досвід бойових дій в зоні Перської затоки і у Югославії, де наземні війська практично не використовувалися, у Іраку вони вступили в бій лише на заключному етапі операції «Буря в пустелі», коли іракська армія була вже в цілому деморалізована і небоєздатна. Фактично операція перетворилася в повітряну компанію тривалістю 42 доби і тільки четверо діб наступ вели наземні війська. Виявилось, що бойова авіація, яка була оснащена високоточною зброєю, здатна самостійно вирішувати широке коло задач, виконання яких визначає хід і результат практично будь-якого регіонального конфлікту.

Таким чином, авіація в нинішніх умовах здатна відігравати роль головного засобу нанесення рішучої поразки противнику.

В даний час керівництво НАТО, ЗС провідних держав основною формою застосування авіації вважає авіаційні експедиційні формування (АЕФ) - зведені з'єднання, що складаються з літаків різних типів і призначення і здатні виконувати на театрі воєнних дій весь комплекс задач: ведення повітряної розвідки, завоювання переваги в повітрі, нанесення ударів по важливих об'єктах на великій глибині, ізоляція району бойових дій, безпосередня авіаційна підтримка.

До АЕФ передбачається включати літаки ДРЛВ і управління Е-3А системи AWACS, літаки радіолокаційної системи розвідки і цілевказівки Е-8А JSTARS, бомбардувальники В-52Н, В-1В, В-2А, розвідники U-2R, тактичні винищувачі F-117А, F-15 і F-16 різних модифікацій, а також літаки РЕБ, заправники.

ВПС відіграють особливу роль у сучасній війні, оскільки властиві їм мобільність, маневреність, дальність дії і гнучкість застосування роблять їх унікальним і універсальним засобом вирішення широкого кола задач у глобальному масштабі.

Відповідно до статуту ВПС США AFM 1-1 «Основна повітряно-космічна доктрина ВПС США» головними задачами ВПС є: завоювання й утримання переваги в повітрі, нанесення стратегічних ударів, ізоляція району бойових дій, безпосередня авіаційна підтримка, здійснення повітряних перевезень і дозаправлень паливом у повітрі, РЕБ, повітряна розвідка, проведення спеціальних операцій.

Свої основні задачі авіація буде виконувати при проведенні ЗС провідних держав світу повітряних операцій, основою яких є повітряні наступальні операції.

Аналіз підготовки і ведення бойових дій у локальних війнах і конфліктах останнього часу дозволяє визначити деякі устояні тенденції в підготовці до застосування і застосуванні та веденні бойових дій ЗПН, а також напрямки їх розвитку.

При підготовці і створенні ударних повітряних угруповань для проведення повітряно-наступальних операцій явно простежується тенденція збільшення термінів їх підготовки, створення і розгортання. Це обумовлюється насамперед тим, що ударне повітряне угруповання може створюватися з ЗПН ЗС різних держав, причому держави представляють у його складі різні компоненти: стратегічну авіацію, тактичну авіацію, розвідувальну авіацію, літаки ДРЛВ, літаки-заправники та ін.

Так, для проведення операції «Союзнницька сила» було створено ударне авіаційне угруповання, яке включало військові літаки та вертольоти ВПС і ВМС 13 країн НАТО (США, Великобританії, Франції, ФРН, Італії, Канади, Нідерландів, Бельгії, Данії, Норвегії, Іспанії, Португалії, Туреччини, на кінцевому етапі операції до складу угруповання були включені також літаки ВПС Угорщини).

Процес створення угруповань, фактично, розпочався з середини жовтня 1998 року, коли було введено в дію план операції «Детермінед форс» («Рішуча сила»), і значно активізувався з січня 1999 року, коли підготовка операції вступила у завершальну стадію (при всіх особливостях операції «Союзнницька сила», при першому зіставленні її з операцією «Буря в пустелі» 1991 року, привертає увагу термін безпосередньої підготовки цих двох військових компаній, що дозволяє зробити важливе припущення: командування США і НАТО вважають, що 5-6 місяців є оптимальним періодом для детальної і ретельної підготовки повномасштабної повітряної наступальної операції). Ці терміни необхідно враховувати при обгру-

нтуванні можливого нарощування угруповання ППО в відповідній цьому період.

Проведений аналіз повітряно-наступальних операцій багатонаціональними силами НАТО в останній час [5 – 15] виявив нові способи застосування та ведення бойових дій ЗПН, а також тенденції їх розвитку.

Основний наголос в першому масованому ударі було зроблено на застосуванні крилатих ракет повітряного та морського базування. При проведенні операції «Союзна сила» в ударі було випущено 110 КР, з них: 80 – повітряного базування з чотирьох літаків В-52 з району над Адріатичним морем, 30 – морського базування. Одночасно з масованим пуском КР було розпочато комбінований груповий авіаційний удар, в ударному ешелоні якого було залучено не менше 26 літаків, в тому числі виконаним по програмі «Стелс»: 2 В-2А, 6 F-117.

Вхід літаків у повітряний простір Югославії здійснювався майже синхронно з пусками КР (із затримкою на 5...10 хвилин).

Другий удар було нанесено приблизно через дві години після першого із застосуванням до 20...25 КР морського базування та 30...50 літаків у складі ударного ешелону.

В подальшому, масовані ракетні удари в ході операції не здійснювалися.

Зіставлення перших ударів трьох, близьких за змістом, операцій останніх років – «Буря в пустелі» (1991 р.), «Лис пустелі» (1998 р.), «Союзна сила» (1999 р.) – дозволяє помітити важливу тенденцію концептуального характеру: якщо в першій з цих операцій співвідношення ударних літаків та КР становило приблизно 4:1, то в останніх двох – 1:4 та 1:5 відповідно. Це дозволяє говорити про принципову зміну поглядів командування ЗС США і ОЗС НАТО на характер першого удару в сучасній війні. Фактично, сьогодні навіть сам термін «перший масований авіаційний удар» втрачає свій сенс, оскільки перший масований удар стає суто ракетним, в якому тактичній авіації відводиться лише другорядна роль.

Це свідчить про те, що в складі угруповань ППО повинні бути в достатній кількості сили і засоби, що можуть ефективно вести боротьбу з КР, про необхідність створення тактичної протиракетної оборони. Ці сили і засоби в першу чергу повинні бути приведені в готовність до ведення бойових дій і розгорнути на бойових позиціях на ракетонебезпечних напрямках.

Основним способом застосування ЗПН в операції «Союзна сила», як і в усіх повітряно-наступальних операціях США і НАТО останнього часу, залишився чітко налагоджений під час навчань комбінований груповий авіаційний удар (КГАУ).

Протягом операції застосовувались три основні різновиди КГАУ:

із застосуванням лише тактичної авіації (приблизно у 70% випадків);

із застосуванням тактичної та стратегічної бомбардувальної авіації (близько 20%);

з комплексним застосуванням авіації та КР (до 10%).

Іншим способом ведення бойових дій було проведення вибіркового ракетного удару КР морського базування. Цей спосіб застосовувався, переважно, протягом перших тижнів операції, як правило, для нанесення ударів по ретельно розвіданим малорухомих стратегічним об'єктам, які вимагали максимальної точності ураження (об'єкти системи управління та зв'язку, стаціонарні позиції ЗРК та РЛС, важливі мости тощо). Всього протягом операції «Союзна сила» було використано близько 320 КР морського базування. На відміну від операції «Буря в пустелі», коли в перші 24 години було випущено 40% виділеного ресурсу КР морського базування, а протягом перших 3 діб – 73%, в операції «Союзна сила» ресурс КР морського базування використовувався більш рівномірно (в першу добу – до 10%, протягом перших 20 діб – приблизно 50%).

Аналіз бойового порядку КГАУ показує, що кількість ЗПН забезпечуючого ешелону в авіаційному ударі постійно збільшується. Бойовий порядок КГАУ складав, як правило, чотири ешелони: ешелон придушення ППО (20...25% бойових літаків), ешелон прикриття (25...30%), ешелон тактичної розвідки (8...10%), ударний ешелон 30...40%.

Забезпечення КГАУ за межами зони досяжності ППО здійснювали: 1...2 літаки бойового управління ЕС-130Е; 2...3 літаки ДРЛВ і управління Е-3А і Е-2С; один літак розвідки і наведення на цілі Е-8С JSTARS; 1...2 стратегічні літаки-розвідники U-2, RC-135; 2...4 безпілотні літаки-розвідники; 10...25 літаків-заправників KC-135,-10,-130 (один заправник на 4...5 бойових літаків).

В ешелон прориву ППО включались 8...20 літаків трьох типів – «Торнадо» ECR, EA-6В, F-16СJ, озброєних протирадіолокаційними ракетами AGM-88 HARM, ALARM і активними засобами РЕБ. Виконання завдань ешелону прориву ППО здійснювалось на висотах 3...6 тисяч метрів.

Ешелон прикриття складався з 10...26 літаків п'яти типів – F-16, F-15С, «Сі Харієр», EF/CF-18, «Міраж» 2000С. Виконання завдань ешелonom здійснювалось на висотах 6...10 тисяч метрів.

Таким чином, при проведенні повітряно-наступальної операції доля ешелону прикриття, особливо ешелону придушення ППО, значно зростає, що змушує приймати всі можливі заходи протидії при створенні угруповань ППО.

Широке застосування в останніх операціях літаків, вироблених за технологією «Стелс» (В-2А та F-117), збільшувало долю ударного ешелону на 70...75%, оскільки ці літаки не потребували додаткового прикриття. Дальність виявлення цих літаків засобами ППО зменшується в 2...4 рази, тому при обґрунтуванні складу угруповань ППО необхідно розглядати і розміщення частин в підрозділів ППО на місцевості з метою забезпечення виявлення ЗПН фланговими РЛС (для збільшення дальності виявлення).

При проведенні повітряно-наступальної операції застосовувалися різні варіанти комплектування ударних ешелонів, кількість яких практично була необмежена. Ударний ешелон включав від 16 до 48 літаків 3...8 типів. Бомбометання (пуск ракет класу «повітря – поверхня») літаками тактичної авіації здійснювалось на висотах: в першій половині операції – від 1500 до 3000 метрів, в подальшому - від 500 до 1500 метрів. Лише протягом одного дня операції «Союзна сила» (Д49) було відмічено вісім різних варіантів у восьми групових ударах.

Вхід авіації багатонаціональних сил в повітряний простір Югославії здійснювався, як правило, одночасно з двох або трьох напрямків для дезорієнтації системи ППО. Вихід з району бомбометання здійснювався за тим же маршрутом до району формування ударних груп для дозаправлення з послідовним поверненням до авіабази тимчасової дислокації. Усе це говорить про те, що до складу угруповань ППО повинні входити частини і підрозділи, на озброєнні яких знаходяться багатоканальні ЗРК, що дозволяють відбивати щільні групи ЗПН з різних напрямків.

Середньодобова інтенсивність польотів авіації за 78 діб операції «Союзна сила» склала 467 літако-вильотів, з них: з безпосереднім нанесенням ударів – 138 літако-вильотів, з урахуванням завдань придушення системи ППО – 183 [5 – 15].

Максимальна добова інтенсивність польотів та ударів відзначена на 68 день операції – 772 літако-вильоти, з них 415 – з нанесенням удару. Тобто, починаючи операцію «Союзна сила» з мінімально необхідним авіаційним угрупованням (у шість разів меншим, ніж у складі антиіракської коаліції), командування альянсу поступово збільшило його до рівня операції «Буря в пустелі».

Інтенсивність ураження об'єктів протягом повітряно-наступальної операції коливалась від 6 до 70 об'єктів за добу при середньому рівні 25...35 і за загальною тенденцією до поступового збільшення в міру нарощування зусиль.

Всього в рамках операції було уражено близько 450 стратегічних об'єктів і до 450 польових районів зосередження військ.

Об'єкти ураження поділялися, за термінологією НАТО, на такі категорії:

об'єкти системи управління та зв'язку стратегічної ланки (до 15% від загального обсягу об'єктів за кількістю витрачених боєприпасів), у тому числі: будівлі (штаби, бункери) вищих державних, військових органів; вузли радіо, радіорелейного та супутникового зв'язку; центри телебачення та радіомовлення;

об'єкти системи ППО (до 22%), у тому числі: аеродроми (злітно-посадочні смуги), позиції ЗРК, позиції РЛС раннього попередження, пункти та органи управління ППО;

об'єкти зберігання нафтопродуктів стратегічного резерву (до 5%), в тому числі: нафтопереробні заводи; термінали, нафтоосховища та склади ПММ; автозаправні станції;

об'єкти забезпечення діяльності силових структур (до 7%), у тому числі:

– заводи, що мають відношення до виробництва зброї, військової техніки та боєприпасів; електростанції, трансформаторні підстанції та інші об'єкти енергопостачання; склади транспортної техніки та МТЗ стратегічного призначення; лінії комунікації (до 11%), у тому числі: мости, дільниці автошляхів та залізниці, вокзали, станції;

– військові об'єкти (до 42%), у тому числі: військові містечка (казарми, склади, штабні та інші будівлі); польові райони розташування військ.

Доля польових районів розміщення військ у загальному обсязі об'єктів ураження почала зростати, приблизно, з початку другого місяця операції і на кінцевому етапі становила 20...25% від загального обсягу. Цей висновок необхідно також враховувати при створенні угруповань ППО мирного часу, які мають завдання щодо прикриття військ, їхньому розгортанні у загрозований період.

У сучасних локальних війнах стратегічні бомбардувальники В-2А «Спірит», які створені за технологією «Стелс», почали використовуватись вперше в операції «Союзна сила». В ході операції літаками В-2А було виконано 53 бойових завдання, вильоти здійснювались з авіабаз США. Тривалість їх польоту до Балкан і назад складала до 30 годин і вимагала проведення декількох дозаправлень у повітрі. Бомбометання здійснювалось винятково в темний час доби, варіант бойового завантаження – 16 високоточних керованих авіабомб GBU-32 (наведення на ціль за допомогою космічної радіонавігаційної системи НАВСТАР, величина промаху бомб зменшується з 13 до 2...3 м).

Таким чином, пара літаків В-2А уражала в ході одного польотного завдання до 32 окремих стаціонарних об'єктів. Основними об'єктами ураження були: пункти управління та вузли зв'язку, промис-

лові підприємства. Ефективність застосування літаків була найвищою. Як приклад великих можливостей свідчить наступний факт: виконавши під час операції «Союзницька сила» 1% від загального обсягу завдань з нанесення ударів, літаки В-2А доставили до цілі приблизно 11% всіх керованих боеприпасів. Усе це говорить про те, що в складі угруповань ППО повинні бути сучасні типи ЗРК, здатні вести боротьбу з ЗПН, виготовленими за програмою «Стелс».

Уперше під час операції «Союзницька сила» з літаків В-52Н були застосовані КР повітряного базування АГМ-86С з дальністю польоту 1100 км, наведення яких здійснювалося за допомогою космічної радіонавігаційної системи НАВСТАР, що дозволяло підвищувати точність стрільби зі 100...150 м до декількох десятків метрів.

Важливою особливістю застосування літаків В-1В і В-52Н в операції «Союзницька сила» було те, що в їх бортові комп'ютери системи захисту від засобів ППО було в найкоротші терміни інстальоване програмне забезпечення, яке враховувало максимально повну і свіжу інформацію про систему ППО Югославії. Цей факт свідчить про те, що керівництво США не рахувалося з матеріальними витратами в питаннях подолання протидіючої ППО. Це ще раз підтверджує висновок про те, що питанню стійкості системи ППО необхідно приділяти найважливішу увагу.

В останніх локальних війнах і конфліктах активно використовувалися комплексні системи розвідки, управління та ураження, які дозволяють на багато збільшити ефективність застосування ЗПН. Жодна повітряна операція не обходиться без літаків ДРЛВ, що показують високу ефективність при виявленні повітряних об'єктів, не заходячи в зони поразки ЗРК, і наведення на них винищувачів ППО НАТО.

В операції «Союзницька сила» знайшла своє подальше продовження програма поглибленої модернізації літаків розвідки і управління Е-8А системи JSTARS. Якщо в період операції «Буря в пустелі» інтервал між моментом виявлення літаком Е-8А наземної цілі, що рухається, і моментом передачі інформації з неї на борт ударного літака становив 3...4 години, то при проведенні операції «Союзницька сила» інформація про цілі передавалася на борт ударних літаків США в реальному масштабі часу.

При проведенні повітряних операцій останнього часу активно використовувалися і знайшли свій розвиток такі способи придушення системи ППО: постановка радіоперешкод різних видів усім засобам ППО, як зі спеціальних літаків-постановників перешкод типу EF-111А, EA-6В, F-4G, так і із самих ударних літаків; запуск протирадіолокаційних ракет типу HARM, ALARM по засобах випромінювання

ППО; нанесення удару по наземних об'єктах без заходу в зони поразки активних засобів ППО. Усе це повною мірою повинне бути враховане при обґрунтуванні складу угруповань ППО, які повинні бути у змозі забезпечити ведення бойових дій в умовах сильної радіо і вогневої протидії.

У ході операції «Союзницька сила» вперше застосовувалися так звані графітні бомби («Soft bombs»), в яких використовується спеціально оброблений графітний матеріал. Дія цього матеріалу викликає виведення з ладу систем енергопостачання. При вибуху бомби графітний матеріал осідає на електричне обладнання (лінії електропередач, системи розподілу електроенергії, трансформаторні підстанції тощо), утворюючи між провідниками струму штучну електропровідну лінію, викликаючи при цьому коротке замикання.

Нанесення авіаційних ударів «графітовими бомбами» по системі електропостачання має за головну мету виведення з ладу, перш за все, електростанцій, трансформаторного обладнання, незахищених систем електропередач на воєнних та цивільних об'єктах.

Наведений вище аналіз підготовки до бойових дій, бойового застосування ЗПН підтверджується останніми подіями у Афганістані.

Висновки

Проведений аналіз бойового застосування ЗПН в останніх локальних війнах і військових конфліктах показує, що воно постійно вдосконалюється. Боротьба між ЗПН і засобами ППО постійно триває і переможцем у цієї боротьбі буде той, хто найбільш повно врахує переваги, недоліки та досягнення супротивника.

Тому, при створенні і розгортанні угруповань ППО обов'язково повинні бути враховані всі ці фактори.

Таким чином, мета даної статті досягнута – проведено аналіз бойового застосування ЗПН в останніх локальних війнах і військових конфліктах для врахування його при створенні і розгортанні угруповань ППО мирного часу.

Список літератури

1. Закон України «Про Збройні Сили України» від 6.12.1991р.
2. Маначинский А.Я. Эхо «Бури в пустыне»: некоторые итоги войны в Персидском заливе / А.Я. Маначинский, В.И. Чулак // Вестник противовоздушной обороны. – 1991. – № 7. – С. 73-75; № 8. – С. 60-64; № 9. – С. 69-71.
3. Лебедев Ю.В. Война в зоне Персидского залива: уроки и выводы / Ю.В. Лебедев, И.С. Лютов // Военная мысль. – 1991. – № 11. – С. 109-117.
4. Маначинский А.Я. Операция «Буря в пустыне»: итоги и последствия / А.Я. Маначинский, В.И. Чулак // Военная мысль. – 1992. – № 1. – С. 88-92.

5. Воробьев И.Н. Уроки войны в зоне Персидского залива / И.Н. Воробьев // Военная мысль. – 1992. – № 4. – С. 67-74.

6. Ващинин И.И. Взгляды в США на развитие ВВС в начале XXI века / И.И. Ващинин // Зарубежное военное обозрение. – 1998. – № 1. – С. 17-25.

7. Ващинин И.И. Дискуссия в США: роль ВВС в современной войне / И.И. Ващинин // Зарубежное военное обозрение. – 2000. – № 1. – С. 19-24; № 2. – С. 28-32.

8. Мейсон Р.А. ВВС и безопасность Европы / Р.А. Мейсон // Военная мысль. – 1992. – № 3. – С. 6-11.

9. Александров И.А. НАТО против Югославии: хроника необъявленной войны / И.А. Александров // Зарубежное военное обозрение. – 1999. – № 6. – С. 7-11; № 7. – С. 10-14; № 8. – С. 6-10; № 9. – С. 2-7.

10. Антокольский А.Н. НАТО против Югославии: бомбардировка гражданских объектов / А.Н. Антокольский // Зарубежное военное обозрение. – 2000. – № 7. – С. 8-10.

11. Чигак В.П. Первые уроки войны / В.П. Чигак // Военная мысль. – 1991. – № 5. – С. 37-41.

12. Гушев А.И. Уроки войны в зоне Персидского залива / А.И. Гушев // Зарубежное военное обозрение. – 1991. – № 6. – С. 3-13.

13. Гушев А.И. Военно-технические аспекты войны в зоне Персидского залива / А.И. Гушев, Е.И. Сергеев // Зарубежное военное обозрение. – 1991. – № 7. – С. 3-9.

14. Романов В.В. О применении космических средств в районе Персидского залива / В.В. Романов, В.П. Чигак. – М.: Военная мысль, 1991. – 122 с.

15. Россия (СССР) в локальных войнах и военных конфликтах второй половины XX века. – М.: Институт военной истории МО РФ, 2000. – 389 с.

Надійшла до редколегії 12.02.2009

Рецензент: канд. військ. наук, проф. В.М. Оленів, НЦ БЗ Сухопутних військ, Одеса.

БОЕВОЕ ПРИМЕНЕНИЕ СРЕДСТВ ВОЗДУШНОГО НАПАДЕНИЯ В ПОСЛЕДНИХ ЛОКАЛЬНЫХ ВОЙНАХ И ВОЕННЫХ КОНФЛИКТАХ, ЕГО ВЛИЯНИЕ НА СОСТАВ, СОСТОЯНИЕ ГРУППИРОВОК ПВО ВС УКРАИНЫ МИРНОГО ВРЕМЕНИ

А.Л. Харитонов

В работе проведен анализ состояния, степеней боевой готовности средств воздушного нападения вооруженных сил ведущих государств мира и взглядов на их применение, их влияние на состав, состояние и сроки боевой готовности группировок ПВО Вооруженных Сил Украины мирного времени. Проведен анализ боевого применения средств воздушного нападения вооруженных сил ведущих государств мира в войнах и локальных конфликтах последнего времени. Этот анализ показывает, что они постоянно совершенствуются. Вооруженная борьба между средствами воздушного нападения и средствами ПВО продолжается и победителем в ней будет тот, кто наиболее полно учтет преимущества, недостатки и достижения противника. Поэтому, при создании и развертывании группировок ПВО мирного времени обязательно должны быть учтены все эти факторы

Ключевые слова: состояние, степень, боевая готовность, средства воздушного нападения, группировка ПВО, боевое применение, локальный конфликт, война, угроза, террористический акт, агрессия, вооруженные силы, безопасность, противодействие.

APPLICATION OF THREATS OF AIR ATTACK IS IN THE LAST LOCAL WARS AND CONFLICTS, HIS INFLUENCE ON COMPOSITION, STATE OF UKRAINE MILITARY POWERS GROUPMENTS OF AIR DEFENCE OF PEACE-TIME

A.L. Kharytonov

The analysis of the state is in-process conducted, degrees of alertness of threats of air attack of military powers of the leading states of the world and looks to their application, their influence on composition, state and terms of alertness of groupments of air defence of Military Powers of Ukraine of peace-time. The analysis of battle application of threats of air attack of military powers of the leading states of the world is conducted in wars and local conflicts of for some time past. This analysis shows that they are constantly perfected. The armed fight between threats of air attack and facilities of air DEFENCE proceeds and a winner in it will be that, who will take into account advantages, failings and achievements of oppo- nent most full. Therefore, at creation and development of groupments air defence of peace-time all of these factors must be taken into account necessarily

Keywords: state, degree, alertness, threats of air attack, groupment of air defence, battle application, local conflict, war, threat, assassination, aggression, military powers, safety, counteraction..